

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ КОМПЛЕМЕНТАРНИХ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ

При зміні технологічних укладів неоіндустріального глобального світу людство послідовно еволюціонує до ціннісних пріоритетів знань, науки і освіти. Цивілізаційний вектор орієнтований у напрямі створення конкурентоспроможної системи продукування кваліфікованих людських ресурсів із необхідним для розвитку економіки потенціалом засобів мислення, комунікацій, трудових навичок, лідерських якостей.

Як відомо, у 50-х роках минулого століття накопичення і широке використання можливостей освітньої сфери привели до виникнення поняття «глобалізація». Пізніше було запропоновано глобалістське тлумачення загального розвитку [1]. Поступове розширення інноваційного суспільно-технологічного відтворення потребує інтеграції складових економічного, інформаційного й освітнього простору. Інституціональні, методологічні, організаційні аспекти трансферу технологій вимагають взаємного інтелектуального збагачення органів влади всіх рівнів з приватним сектором та освітніми центрами. Розв'язанню зазначених проблем сприятиме наукове обґрунтування доцільності перетворення моделі підготовки управлінських кадрів для потреб економіки в контексті трансформацій зростаючих ланцюжків компетенцій.

Понятійно-термінологічний апарат щодо нововведень, які сприяють продуктивному зростанню, відомий з початку ХХ століття завдяки роботам австрійського економіста Й. Шумпетера, котрий обґрунтував зміни економічних систем у результаті «інноваційних комбінацій» [2]. Лауреат премії з економіки пам'яті А. Нобеля 2019 р. [3] у 90-ті роки минулого століття створив теорію економічного розвитку на базі комплементарних компетенцій людського капіталу. На її основі вчений висунув гіпотезу про те, що розвиток технологій гальмує збільшення чисельності населення нашої планети. Позначивши ретроспективні тенденції динаміки світового населення, він обґрунтував необхідність зміцнення інтелектуальної ресурсної бази й творчого потенціалу, незважаючи на те, що невід'ємними складовими багатьох світових тенденцій стали прояви турбулентності, нестійкості.

В умовах лавиноподібного наростання масивів інформації, структурування якої перетворює її на

знання, на тлі морального старіння попередніх, стає очевидною необхідність інтенсивного й безперервного їх поновлення для осіб, котрі займаються інтелектуальною працею протягом усього життя. В інформаційну добу глобальні зрушення в розміщенні освітніх центрів підвищують продуктивність процесів здобуття знань. Принципового значення при цьому набуває взаємодія праці і навчання. Для інформаційного суспільства характерне превалювання освіти над вихованням.

Популярною є точка зору, що освіта в цифрову епоху має здійснюватися за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Отже, розширюються традиційні межі освіти. Цифрові технології у педагогіці здатні трансформувати відносини між компонентами освіти – у результаті розвитку ІКТ освітня сфера зазнала стрімкої зміни парадигми.

Через активніші форми навчання студентів у змішаному середовищі, на базі соціального конструктивізму, проектного та ситуативного навчання ефективність освіти має підвищитися. Розвиток можливостей широкого доступу для користувачів до цифрових репозиторіїв, хмарних сервісів і соціальних мереж дав змогу педагогам включати їх в освітній процес як невід'ємні компоненти навчання. Утворилися численні інтернет-спільноти вчителів, педагогів, котрі стали публікувати в соціальних мережах навчальні й методичні матеріали, перетворюючи інтернет в універсальну бібліотеку лекційних матеріалів і освітніх ресурсів, доступних для всіх. Це значне зрушення в галузі освіти, оскільки освітні матеріали тепер доступні будь-кому, хто підключений до Всесвітньої мережі.

Хоча визнаючи демократизація доступу до електронних ресурсів, на нашу думку, не можна говорити про розширення доступу до освіти. Дослідницька література щодо стратегії електронного навчання протягом останніх років була сповнена обіцянками швидкого розвитку «самоспрямованості» й «незалежного» навчання. Щодня в інтернеті в масових відкритих онлайн-курсах, котрі пропонують безкоштовну освіту для непередготовлених до формального навчання осіб, таких як Udacity і Coursera, оприлюднюється величезна кількість лекцій відомих учених і педагогів. Видається, очікування

тих, хто з різних причин не має доступу до освіти, здійснилися: «самоврядне» й «незалежне» від державного примусу навчання справді стало можливим. Однак стверджувати про граничну відкритість вищої освіти надто рано.

Крім того, доцільно наголосити: демократизація у використанні електронних ресурсів, доступність онлайн-запиту, співпраці й отримання контенту не зможе замінити процеси набуття знань від професійних педагогів.

Трансформації сучасного світоустрою в напрямі досягнення Цілей сталого розвитку відбуваються у просторі нової реальності та невизначеності. Побудова векторів антикризового регулювання супроводжується переформатуванням процесів створення доданої вартості в контексті ціннісно орієнтованих регуляторних нововведень щодо підвищення якості людського капіталу. Тому особливого значення набуває наукове обґрунтування оновленої парадигми набуття знань, диверсифікації технологій освіти й професійної підготовки. У відтворенні людського потенціалу велику роль починає відігравати ресурсозабезпечення, зокрема за рахунок альтернативних форм матеріальної й інтелектуальної підтримки, залученої за посередництва міждержавних інституцій. В епоху крауд-технологій не менш важливо своєчасно адаптувати найкращі практики стосовно науково-методологічних підходів до використання ринкових інструментів фінансування освітньої компоненти самовідтворення людського капіталу, зокрема ендавменту, фіскальних преференцій тощо. Під час використання різноманітних фінансових підойм необхідно мати на увазі аспекти ймовірного синергічного ефекту від їх співвідношення. По-перше, йдеться про прямі витрати державного, регіонального та місцевого бюджетів, використання котрих супроводжується високими фіскальними ризиками й адміністративним навантаженням. По-друге, непрямі, регуляторні важелі, що підтримують доступність джерел поповнення активів.

Через фінансові механізми соціально-економічної політики національні уряди здійснюють розподіл доходів, ресурсів. При цьому рух кредитно-грошових засобів, супроводжуючи операційну діяльність, в управлінській сфері завжди відображається у вартісному вимірі поряд із низкою негрошових показників. У рамках стабілізаційної функції за допомогою структурних реформ, таргетування інфляції, синергії фіскальної та монетарних політик створюються довгострокові умови стійкості національної грошової одиниці, зростання добробуту й зайнятості населення, зміцнення конкурентоспроможності економічних агентів вітчизняного походження на світовому рівні.

Феномен відтворення постає жорстким каркасом побудови теоретичних засад соціально-економічного

життя на різних рівнях, водночас спостерігається багато дискусій навколо ширшого контексту універсальної теорії самовідтворення – розгляд цього явища відбувається щодо проблем суспільства на мікро-, мезо- й макрорівнях. Його соціально-економічний аспект протягом ХХ ст. виник одночасно з дослідженнями в межах математичних та інженерних наук, зокрема щодо проблем функціонування самовідтворювальних автоматів. Так, Дж. фон Нейман спробував довести існування певної «логіки самовідтворення» – структури і правил роботи таких автоматів. Системна методологія передбачає існування універсальних законів організації складних систем, котрим підпорядковуються як механічні пристрої, так і біологічні системи, а також соціальні системи.

Такі завдання актуалізуються через розвиток еволюційної економічної теорії. Ідеться про координовану колективну діяльність із фінансової підтримки матеріального базису, а також певного обсягу місткості й різноманітності соціальної пам'яті економічних агентів, чия діяльність відбувається в межах конкретних рівнів підсистем соціально-економічної системи. Наслідки змін, пов'язані з генеруванням різноманітності та відбором, мають компенсуватися внутрішньою стійкістю, що досягається за рахунок безперервного поступового самовідтворення за участю відповідних фінансових відносин. Розуміння його закономірностей і механізмів дає змогу визначити можливості та обмеження, які виникають у процесі еволюції економічних моделей, з урахуванням організаційних та понятійно-оцінних особливостей.

Водночас варто зауважити, що, попри потужні ресурсні та регуляторні складові, перерозподільні інструменти фінансового сектору не змогли стримати наслідки кризових ситуацій у вигляді руйнівних проявів диспропорцій і порушень ринкової рівноваги. Тому серед засобів раннього запобігання економічним і фінансовим коливанням інформаційне забезпечення, транспарентність і відповідальність набувають особливої ваги.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Т. К. Hopkins, and I. M. Wallerstein. *World-Systems Analysis: Theory and Methodology*. Beverly Hills: Sage Publications, 1982.
2. В. Д. Базилевич. "Неортодоксальна теорія Й. А. Шумпетера", в *Історія економічних учень*, 3-тє вид. Київ, Україна: Знання, 2006, Т. 2, с. 312-324.
3. М. Kremer, "Population Growth and Technological Change: One Million B.C. to 1990", *The Quarterly Journal of Economics* (The MIT Press), vol. 108, no. 3, pp. 681–716, 1993.